

1. BÖLÜM: YAZIM KURALLARI

A. BÜYÜK HARFLERİN KULLANIMI

Kişi ad ve soyadları:

NOT

 Örnek

Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar, lakaplar, meslek ve rütbe adları:

 Örnek

Akrabalık bildiren kelimeler:

 Örnek

Hayvanlara verilen özel adlar:

 Örnek

İrk, millet, boy, aşiret, sülale adları:

 Örnek

Dil ve lehçe adları:

 Örnek

Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler:

 Örnek

Yaratıcının isimleri, melek isimleri, mitolojik tanrı ve karakterler:

 Örnek

Millî ve dinî bayramlar, belirli gün ve haftalar:

 Örnek

Dönem, devir, çağ adları:

 Örnek

Tarihî olaylar:

 Örnek

Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları:

 Örnek

Gezegen ve yıldız adları:


 Örnek

Yer adları (il, ilçe, meydan, köy, semt, cadde, sokak, semt vb.):


 Örnek

NOT


Coğrafi yer adları (kıta, bölge, ova, plato, nehir, dağ, deniz vb.):

 Örnek

Eser adları (kitap, dergi, gazete, tablo, saray, köşk, han, kale, köprü, anıt ...)

 Örnek

Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adları:

 Örnek

UYAR!

Kurum, kuruluş, kurul, iş yeri, birleşim ve oturma adları:

 Örnek

Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimeler:

 Örnek

İstisna!

B. ÇEŞİTLİ EK, SÖZCÜK VE ÖBEKLERİN YAZIMI

Sayıların Yazımı

Örnek

NOT

İkileme ve Pekiştirmelerin Yazımı

Örnek

İstisna!

"idi, imiş, ise, ile, iken" Sözcüklerinin Yazımı

- güzel idi
- güzel imiş
- güzel ise
- annesi ile
- gider iken
- güzeldi
- güzelmiş
- güzelse
- annesiyle
- giderken

"mi" Sözcüğünün Yazımı

Örnek

"-de" Ekinin Yazımı

- Eşyalarımı arabada unuttum.
- Kitaplarım Ahmet'te kaldı.
- Bilimde ve sanatta bu konulara yer verilmez.
- Saat üçte buluşalım.
- Konuşmamın başında söyledim bunları.
- Onu gördüğümde mutlu oluyorum.
- Ağaçlar ayakta ölür.
- Gelişmekte olan ülkeler toplantısı yapılacak.
- Bu kılıkta oraya nasıl gidersin!

"de" Bağlacının Yazımı

- Ben de geldim.
- Bu yıl da oldukça hareketli geçti.
- Çalış da kazan.
- Konuşuyor da konuşuyor.
- İsterim de isterim, diye tutturdu.
- Yemek de yemek olmuş hani.

NOT

"-ki" Ekinin Yazımı

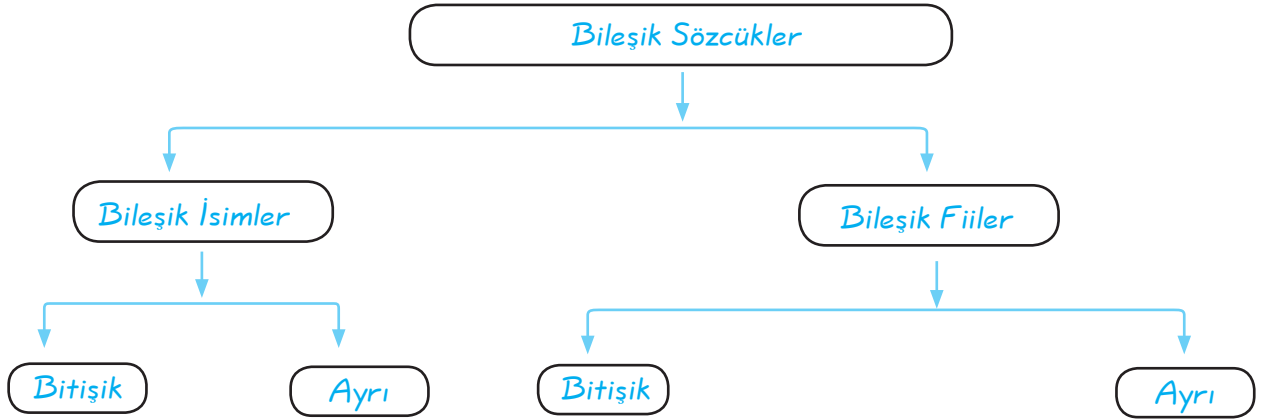
- Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır.
- Amcam beriki evde oturuyor.
- Karşıdaki adamı hatırlıyorum bir yerden.
- Akşamki film çok güzeldi.
- Size 1970'lerdeki olayları anlattım mı sana?
- Geçmişteki hatalarını telafi etmeye çalışıyor.
- Arabam bozuldu; seninkini alabilir miyim?
- Bu odanın ışığı yanıyor, diğerininki yanmıyor.
- İşte, seninki geliyor karşıdan.

"ki" Bağlacının Yazımı

- Anladım ki ...
- Dedim ki ...
- Hepimiz biliyoruz ki ...
- O kadar güzel ki ...
- Sonunda öğrendi ki ...

İstisna!

C. BİLEŞİK SÖZCÜKLERİN YAZIMI



Anlamca Kaynaşmış

- hanımeli
- biçerdöver
- gecekondü
- çöpçatan
- külbastı
- şıpsevdi
-
-
-

Anlamca Kaynaşmamış

- çam fıstığı
- bel kemiği
- çevre yolu
- dil bilgisi
- meyve suyu
- yer çekimi
-
-
-

1. Yardımcı Fille Yapılanlar

- hapis etmek > hapsedmek
- kayıp olmak > kaybolmak
- fetih etmek > fethetmek
- his etmek > hissetmek
- red etmek > reddetmek
- zan etmek > zannetmek

1. Yardımcı Fille Yapılanlar

- terk etmek
- fark etmek
- arz etmek
- sağ olmak
- yok olmak

2. Anlamca Kaynaşmış Fiiler 2. Deyimler


- başvurmak, varsaymak, öngörmek, vazgeçmek ...
- göz atmak, dil dökmek, yüzü kızarmak, etekleri tutuşmak,

3. Kurallı Bileşik Fiiler

- kaçıvermek, koşuvermek... (tezlik)
- bakakalmak, gidedurmak... (sürerlik)
- yüzebilmek, okuyabilmek... (yeterlik)
- öleyazmak, düşeyazmak... (yaklaşma)


2. BÖLÜM: NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTA (.)

 Kullanım:


.....

- Bize kitabın saygıdeğer, baş üstünde taşınması gereken bir varlık olduğu öğretilmişti.
- Toplumla yarar sağlamayan bazı buluşlar zamanla unutulmuştur.

 Kullanım:

.....

- syf. vb. yy. Av.

 Kullanım:


.....

- 2. 3. IV. V. A. B. e. f.

 Kullanım:

.....

- 325.562 25.265.987 321.568.789

 Kullanım:

.....

- 16.10.1980 29.10.1923 01.06.2012

 Kullanım:

.....

- Tren 09.15'te kalktı. Toplantı 13.00'te başladı.

 Kullanım:

.....

- Peki. Hay hay. Elbette. Hayır

UYAR!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NOT

.....

.....

.....

UYAR!

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Kullanım:

.....

- Aşk, ölüm, hastalık, özlem, umutsuzluk gibi evrensel konuları işler eserlerinde.
- Biber, tarçın, zencefil, vanilya gibi baharatlar uzun bir yolculukla Avrupa'ya taşınırdı.



Kullanım:

.....

- Umduk, bekledik, düşündük.
- Sabahları erkenden kalkıyor, parka gidip spor yapıyor.



Kullanım:

.....

- "Datça'ya yarın mı gideceksin?" diye sordu bana
Datça'ya yarın mı gideceksin, diye sordu bana.
- "Ben size yapacağımı bilirim!" diye düşündü bir an.
Ben size yapacağımı bilirim, diye düşündü bir an.
- "Başımı kaşımaya vakit bulamıyorum." diyor.
Başımı kaşımaya vakit bulamıyorum, diyor.



Kullanım:

.....

- Şurada bekleyen genci, elinde kitaplar olanı, tanıyor musunuz?
- Sevgili Pamuk ninem, ben hep öyle derdim ona, beni çok severdi.



Kullanım:

.....

- Sevgili gençler,
- Arkadaşlar, yemek hazır!



Kullanım:

.....

- Bu gece, eğlenceleri içlerine sinmedi.
- Toprak, yolun kenarına yığıldı.
- Hasta, kadının kulağına bir şeyler fısıldadı.

UYAR!

Cümledeki "ve, veya, yahut, ile, da, de, ya da..." bağlaçlarından ve "mı / mi" ekinden sonra virgül konmaz:

NOT

- Nihat sabaha kadar uyuyamadı **ve** erkenden sokağa fırladı.
- Ben Atatürk'le üç **veya** iki defa karşılaştım.
- Beni anlamak istemersen **de** bunları sana anlatacağım.
- Neşeyle Murat akşam bize gelecekmiş.
- Yanıma birkaç gazete **ile** biraz yiyecek aldım.
- Nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz **mi** içimi geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.
- Öyle zekiler vardır, konuştular **mi** ağızlarından bal akıyor sanırsın.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

UYAR!

Tekrarlı bağlaçların arasına virgül konmaz:

- **Hem** gider **hem** ağlar.
- **Ya** bu deveyi gütmeli **ya** bu diyardan gitmeli.
- **Gerek** nesirde **gerek** nazımda yeni bir söyleyişe ulaşılmıştır.
- Siz **ister** inanın **ister** inanmayın, bir gün bile durmam.
- **Ne** kız verir **ne** dünürü küstürür.
- Bu kurallar bugün **de** yarın **da** geçerli olacaktır.

UYAR!

Şart eki "-se / -sa" dan sonra virgül konmaz:

- Konuşurken yanlarına biri gelecek olursa hemen susuyorlardı.

İstisna!

UYAR!

Zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz:

- Ben kendimi bildim bileli kimse Değirmenoluk köyünden kaç**ıp** da başka köyde çobanlık yapmadı.
- Bana bak**arak** söyledi o kadar yalanı.
- Onu tanı**ınca** senin de çok seveceğine eminim.
- Gürültüye aldır**madan** işiyle meşgul oluyordu.
- Hiç dinlen**meksizin** yedi saat yürüdüm.
- Arkadaşıyla buluş**tukça** kendisinin suçlu olmadığını anlatmaya çalışıyordu.

Zarf-fiil eklerinden **herhangi ikisi peş peşe geldiğinde ilk zarf-fiil ekinden sonra virgül konur:**

- Akşamki yemekte bir karara var**ıp**, daha sonra bize açıkla**dı**. (YANLIŞ)
- Pencereden sokağı seyre**dip**, çekirdek çitley**erek** sohbet ediyordu. (DOĞRU)

UYAR!

Tamlamalar ve ikilemeler arasına virgül konmaz:

- Büyük bir keyifle oynayan çocuğun, oyuncağı kırıldı. (YANLIŞ)
- Yıllardır onunla iyi, kötü geçiniyoruz. (YANLIŞ)

NOKTALI VİRGÜL (;)

UYAR!

Noktalı virgülden sonra gelen sözcük, sadece şiirde *dize başın-daysa* ya da *özel isimse* büyük harfle başlar.



Kullanım:



- Pazardan bin bir güçlkle soğan, patates; elma, armut, şeftali; pirinç, bulgur ve mercimek aldı.
- Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.



Kullanım:



- Tiyatro; masal, öykü, roman ve şiir gibi türlerden beslenir.
- Ankara; Keçiören, Yenimahalle gibi büyük semtlere sahiptir.
- Edebiyat; duygu, düşünce ve hayallerin güzel ve etkili anlatılması sanatıdır.



Kullanım:



- Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.
- Murat, doktor olmak istiyor; Ahmet, turizmcilik olmayı düşünüyor.
- At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.

UYAR!

İki noktadan sonra gelen ve açıklama bildiren cümleler *büyük harfle*, cümle niteliğinde olmayan örnekler *küçük harfle* başlar:

- Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir.
- Bu eskiliği siz de çok evde görmüşsünüzdür: duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler...



Kullanım:

İKİ NOKTA (:)



- Toplantıda alınan karar şu: Artık kimse izinsiz şehir dışına çıkamayacak.
- Aristo: Doğada boşluk olamaz.
- Bilge Kağan: Türklerim, işitin! Üstten gök çökmedikçe alttan yer delinmedikçe ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?
- Başarısını tek bir şartı var: Çalışmak.




Kullanım:



- Partide çeşitli çevrelerden birçok ünlü vardı: işadamları, sanatçılar, siyasetçiler...
- Manzara harikaydı: orman, gökyüzü, masmavi deniz...

ÜÇ NOKTA (...)


 Kullanım:

NOT


- Şu çektiklerimi düşünüyorum da...
- O hiç unutamadığım çocukluğum, ergenliğim, gençliğim...

 Kullanım:

- Zamirler: ben, sen, o...
- Manzara harikaydı: deniz, orman, gökyüzü...


 Kullanım:

- ... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı.


 Kullanım:

- Arkamdan ... dediğinizi iletiler bana.
- ... adında biri getirdi bu mektubu.

SORU İŞARETİ (?)

 Kullanım:

- Daha önceleri neredeydiniz?
- Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?
- Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?
- Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
- Gümrükteki memur başını kaldırdı:
- Adınız?

 Kullanım:

- Yunus Emre (1240 ? - 1320)
- Karacaoğlan 17. yüzyılda (?) Anadolu'da yaşamıştır.

NOT

Bileşik sözcükler satır sonunda, konuşmada nasıl heceleniyorsa o şekilde bölünür.

Doğru	
meli	hanı-
yadı	so-
kokul	il-

Yanlış	
eli	hanım-
adı	soy-
okul	ilk-


Özel isimlerin ekleri satır sonuna denk geldiğinde kesme atılır, kısa çizgi konmadan aşağı satıra geçilir:

Doğru	
ya	Ankara'

Yanlış	
ya	Ankara'-

 Kullanım:

- Ay! Eyvah! Of! Ah! Hey!
- Ben ne yaptım! Yaşasın, kazandım! Aşk olsun!


 Kullanım:

- Ey Türk Gençliği! Çocuklar!
- Dur, yolcu! Bilmeden gelip bastığın Bu toprak bir devrin battığı yerdir.

 Kullanım:

- Bu ressam(!) evinde kurduğu stüdyoda sabahlara dek boyalarla boğuşurdu.
- İsteseymiş bir günde bitirmiş(!) ama ne yazık ki vakti yokmuş.


KISA ÇİZGİ (-)

 Kullanım:


- Her akşam bize gelen ne olursa bugün selam bile vermeden geçti gitti.

 Kullanım:

- -miş sev- başla- koş- gör-gü-süz

 Kullanım:

- Bu eski dost -çocukluk arkadaşım- beni pek sever.
- Sevgili Pamuk ninem -ben hep öyle derdim ona- beni çok severdi.

 Kullanım:

- Okuduğumuz yerli - yabancı romanların kahramanları konuk oldu dünyamıza.
- Türkçe - Fransızca Sözlük, 1914 - 1918 Birinci Dünya Savaşı
- 09.30 - 10.30, Ankara - İstanbul uçak seferleri

UZUN ÇİZGİ (—)

NOT

Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz:

- Rüyalarımın kenti "Ankara"da yaşıyorum.

Tırnak içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti konur:

- Atatürk, "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.

Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için tek tırnak kullanılır:

- Edebiyat öğretmeni "Şiirler içinde 'Han Duvarları' gibisi var mı?" dedi.

NOT

Özel isimden sonra hem ek hem de parantezli bir ifade gelirse ek, ayrıçtan önce yazılır:

- Yunus Emre'nin (1240-1320)
Yunus Emre (1240-1320)'nin

Ayrıç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına noktalama işareti konur:

- Anadolu köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

Ayrıç içerisinde yeniden bir ayrıç kullanmak gerekirse köşeli ayrıç kullanılır.

- Halikarnas Balıkcısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.


1.

- — Alo, ben Aylin Çalışkan.
— Nasılsın Aylin?
- Zeynep:
— Sizi biri aradı.
- Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var.

TIRNAK İŞARETİ (" ")


 Kullanım:

- "Niçin burada oturuyorsun?" sorusuna "Her hana bir bekçi gerekir." diye cevap verdi.
- Her cümleyi "Aman yanlış olmasın!" diye kontrol ediyorum.


 Kullanım:

- Günümüzde "insan" bulmak gerçekten çok zorlaştı ne yazık ki.
- Yahya Kemal'in bazı şiirleri "Kendi Gök Kubbeimiz" adı altında çıktı.

AYRAÇ ()

 Kullanım:

- Başka bir adı niteleyen adlara sıfat (Bazı kaynaklarda "ön ad" olarak geçer.) denir.
- Başka bir adı niteleyen adlara sıfat (ön ad) denir.
- II.Meşrutiyet'in(1908) ilan edilmesinden sonra hayal kırıklığına uğrayanlar da oldu.

 Kullanım:

- Satıcı— (ısrarlı) Pişman olmazsınız beyim.
Ali Bey—(öfkeli) Git kardeşim! Alamam dedim!
- İhtiyar—(Yavaşça Kaymakam'a yaklaşır.) Ne oluyor beyefendi?

UYAR!

Kurum-kuruluş, kurul, birleşim ve oturum adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz.

- PEGEM Yayınevindeki
- Köşk Bakkaliesinin
- Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına
- Bakanlar Kurulunun
- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 112'nci Birleşiminin 2'nci Oturumunda

Özel adlara getirilen yapım ekleri ve bu yapım eklerinden sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

- Türkçede, Müslümanlıktan, Hristiyanlıktan, Avrupalılaşmak, Aydınlı, Konyalılar, Bursalı, İngilizcedeki

Özel adlara getirilen çoğul eki ve çoğul eklerinden sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz:

- Türklerin, Ahmetler, Almanlardaki, Mehmetlerdeki, Japonların, Yakup Kadrielerin...

UYAR!

Kurum kısaltmalarında nokta kalkmıştır. (T.C. hariç)

"K" sesi "Ke" şeklinde telaffuz edilir.

- SGK'ye, TSK'ye ...

Kısaltma nasıl okunuyorsa ekler de buna göre getirilir:

- MEB'e TBMM'ye (DOĞRU)
MEB'na TBMM'ne (YANLIŞ)

KESME İŞARETİ (')



Kullanım:

.....

- 1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü
- Kurtuluş Savaşı'nı
- Atatürk'üm, Türkiye'mizin
- Ahmet Cevat Emre'dir
- Şinasi'yle, Alman'sınz
- Kırgız'ım, Resmî Gazete'de
- Osmanlı Devleti'ndeki,
- Cebrail'den, Çanakkale Boğazı'nın
- Sait Halim Paşa Yalısı'ndan
- Millî Eğitim Temel Kanunu'na
- Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği'ni
- Eski Çağ'ın, Taş Devri'nde



Kullanım:

.....

- 3'ten 5'e 1956'da 5'inci 6'ncı



Kullanım:

.....

- EGO'ya TÜBİTAK'ın THK'ye ODTÜ'ye



Kullanım:

.....

- Öğrenciler -de'nin yazımını bazı cümlelerde karıştırırlar.
- Çocuk a'dan z'ye her şeyi biliyor.



Kullanım:

.....

- İl yanmazken ben yanarım derdine Engel aramızı açtı n'eyleyim
- "Şems'in gözlerine bir şüphe çörekledi: "Dostum ne'n var? Her şey yolunda mı?"



Kullanım:

.....

- Hepimiz kadının kararını dinledik.
- Bu ülkenin elması meşhurdur.

3. BÖLÜM: ANLATIM BOZUKLUĞU

A. ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

NOT

1.

- Çevre kirliliğinin nedeni bilinçsiz çevre politikalarındandır.
- Türkçede Arapça ve Farsça dillerinden gelmiş sözcükler vardır.
- Son günlerin en çok istek alan parçasını dinliyorsunuz.
- Pek çok dostlarımdan hâlâ haber alamıyorum.

2.

- 21 Mart 1978 yılında Ankara'nın şirin bir ilçesinde doğdum.
- Bazı insanlar bolluğa düştükleri zaman hemen savurganlığa başlarlar.
- Alınan bunca borç Türkiye'nin Avrupa'ya bağımlı olmasını sağladı.

3.

- Balıklar fazla dışarıda kaldığı için bozulmuş.
- Bakanımız bir hafta içinde petrol üreten ülkeleri gezecek.
- Cumhuriyetimizin 87. kuruluş yıldönümü törenlerle kutlanacak.

NOT

4.

- Hiç şüphesiz bu olaya en çok üzülen annem olsa gerek.
- Elbette sanatçı bu alanda çok başarılı eserler vermiş olmalı.
- Okulu bitireli hemen hemen tam on yıl oldu.

5.

- Öğretmenin anlattığı konu tüm öğrencilerin dikkatini çekmişti; herkes kulak kabartmış, öğretmeni dinliyordu.
- Ev sahibi, Ayşe Hanım'a bu ne şıklık böyle deyince Ayşe Hanım üzerine alındı.
- Dünkü film o kadar komikti ki hepimiz hop oturup hop kalktık.

6.

- Fedakâr öğretmenimiz, öğrencilerine tüm bildiklerini ve bilmediklerini öğretmeye çalışıyordu.
- Mehtaplı pırl pırl bir gecede çiseleyen yağmur altında dolaşıyorduk.
- Önlem alınmazsa hasta ölebilir hatta felç olabilir.

7.

- Yaşlı çınara doğru yavaşça yürüdü.
- Adam, politikayla karısından çok ilgileniyor.

√

√

B. DİL BİLGİSİNE DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

NOT

1.

- Bu konuda hangi girişimlerin yasal hangilerinin yasal olmadığını araştırıyorlar.
- Baloya güzel bir elbise ve pahalı mücevherler takarak gelmişti.
- Büyük şairlerin eserleri ne düşünce dünyasıyla ne de hayal dünyasıyla tam olarak bağdaşmaz.
- Annem yemek pişiriyor, biz de ona yardım ediyorduk.

2.

- Ben, sen ve arkadaşın ne güzel anlaşırdınız.
- Sen ve kardeşin hemen eve gidecek.
- Asfalt yollar soğuklar yüzünden bu yıl çabuk bozuldular.
- Martılar beni görünce kaçıştılar.

3.

- Dört katlı binanın inşaatı bitirildi ve hizmete girdi.
- Herkes kazayı seyrediyor ama yardım etmeyi düşünmüyordu.
- Filmin güzelliği herkesi etkiledi çünkü güzel çekilmişti.

4.

- Düşman, kenti bombaladı ama giremedi.
- Çukurova'nın toprağı insanı diriltir, umut verir.
- Gençlerden çok şey bekliyoruz fakat değer vermiyoruz.

NOT

5.

- Yeni yetişen sanatçılara yardım eder, ilgilenirdi.
- Bir daha seni görmek ve karşılaşmak istemiyor.
- Kötü bir beste yaptığımda beni eleştirir ve tartışırdı.

6.

- Sana telefon açmış, merak ediyormuş.
- Evin onarımını haftaya bitirecek, sonra da satacak.
- Bu kuralların gerekli olduğunu biliyorum ama uygulayamıyorum.

7.

- Tanıdıklarından alışveriş yaparak para kazanmalarına katkıda bulunurdu.
- Her önüne gelen aklına esen sözcüğü dilimize mal etmesi yanlıştır.
- Büyük emek harcanarak yazılan eserler bilimsel bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekir.

8.

- Bütün sorunlar halledilip iş görüşmesine öyle gidecekti.
- Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürülecek.
- Dosyalara göz atılarak yarınki toplantının gündemini belirledik
- Çok emek harcıyıp az para kazanılmış.

4. BÖLÜM: SES BİLGİSİ

<i>Ünsüz Yumuşaması (Ünsüz Değişimi)</i>	<ul style="list-style-type: none">• kitap - ı > kitabı• ağaç - ı > ağacı• yurt - u > yurdu• çiçek - i > çiçeği
<i>Ünsüz Sertleşmesi (Ünsüz Benzeşmesi)</i>	<ul style="list-style-type: none">• sınıf - dan > sınıftan• kes - gi > keski• yurt - dan > yurttan• çiçek - ci > çiçekçi• kaç - dı > kaçtı• çalış - gan > çalışkan• sabah - cı > sabahçı• kitap - cık > kitapçık
<i>Ünlü Düşmesi</i>	<ul style="list-style-type: none">• kayıp etmek > kaybetmek• burun - um > burnum• akıl - ım > aklım• ileri - le > ilerle• annesi ile > annesiyle• ne için > niçin• geliyor idi > geliyordu
<i>Ünlü Türemesi</i>	<ul style="list-style-type: none">• yalnız > yapayalnız• gündüz > güne gündüz• çevre > çepe çevre• bir - cik > biricik• dar - cık > daracık
<i>Ünsüz Düşmesi</i>	<ul style="list-style-type: none">• minik - cik > minicik• ufak - cık > ufacık• küçük - cük > küçücük• ast teğmen > asteğmen

5. BÖLÜM: YAPI BİLGİSİ

Basit Sözcükler:

- alıyor, kağıtlar, anneme, ev, göz, kalem...

Türemiş Sözcükler:

- kızgın, verici, yakıt, evli, gözlük...

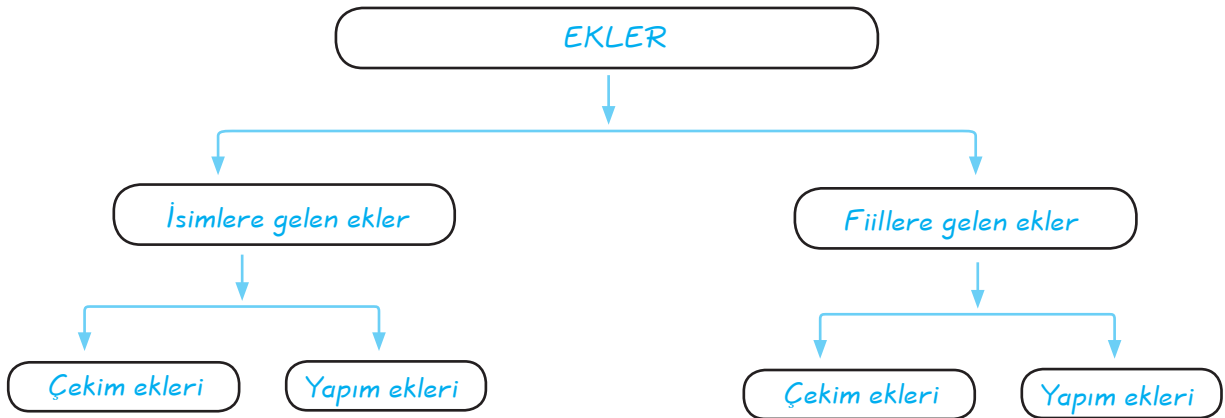
Bileşik sözcükler:

- uyurgezer, kaçırvermek, koşabilmek, çekyat, hissetmek, terk etmek, yok olmak ...

EKLER

Yapım ekleri:

Çoğul ekleri



EKLER

İsimlere gelen ekler

Çekim ekleri

İyelik (aitlik) ekleri

- (benim) kalem**im**
- (senin) kalem**in**
- (onun) kalem**i**
- (bizim) kalem**imiz**
- (sizin) kalem**iniz**
- (onların) kalem**leri**

Tamlama ekleri

- adam**ın** kolu
- babam**ın** çantası
tamlayan / tamlanan

Hal (durum) ekleri

- (-ı, -i, -u, -ü): okul**u**, ev**i**, sınıf**ı** ...
- (-e, -a): okul**a**, eve**e**, sınıf**a**...
- (-de, -da, -te, -ta): okul**da**, ev**de**, sınıf**ta** ...
- (-den, -dan, -ten, -tan): ev**den**, okul**dan**...

Çoğul ekleri

- ev**ler**, ders**ler**, öğrenci**ler**, sözleşme**ler**...

Yapım ekleri

İsimden isim türeten ekler

- Türk**çe**, tuz**luk**, göz**enek**, umut**suz**, sul**ak**, ev**cil**, koll**uk**, meslek**taş** ...

Fiilden isim türeten ekler

- say**gı**, anı**t**, yaz**ı**, sev**mek**, üz**üntü**, bil**inç**, kıy**ım**, eğit**men**, giriş**ken**, konu**şma**, bak**ış**, ürperti ...

Fiillere gelen ekler

Çekim ekleri

Olumsuzluk ekleri

Kişî ekleri

- bakıyor**um**
- bakıyor**sun**
- bakıyor (ek yok)
- bakıyor**uz**
- bakıyor**sunuz**
- bakıyor**lar**

Fiilden fiil türeten ekler

- dök**tür**-, uç**ur**-, bak**ın**-, anlat**-** sev**in**-, kaç**ış**-, okut**-**, bak**ın**-, gör**üş**-, isten**-**, koş**tur**- ...

İsimden fiil türeten ekler

- baş**la**-, azal**-**, karar**-**, ümit**len**-, katıl**ış**-, susa**-**, tıklar**da**-, bayram**laş**- ...

Kip ekleri

Haber Kipleri

- -di'li geçmiş zaman: ald**ım**, okud**u**
- -miş'li geçmiş zaman: oku**muş**, sev**miş**
- Şimdiki zaman: anlı**yor**, yaşı**yor**
- Gelecek zaman: gele**cek**, okuy**acak**
- Geniş zaman: koş**ar**, çalış**ır**

Dilek Kipleri

- Gereklilik kipi: gel**meli**, oku**mali**
- Dilek şart kipi: çalış**sa**, gel**se**
- İstek kipi: gele**yim**, gel**sin**
- Emir kipi: çalış**!**, bulsun (ek yok)


6. BÖLÜM: SÖZCÜK BİLGİSİ

İSİM (AD)

NOT

 **Tanım:** Canlı, cansız, tüm varlıkları, kavramları tanıtmaya yarayan kelimelere "isim(ad)" denir.

İsim tamlamaları

 **Tanım:** İki ya da daha fazla adın değişik anlam ilgileriyle birbirine bağlanarak oluşturduğu sözcük grubuna isim tamlaması denir.

✓ **Belirtili isim tamlaması:**

- bebeğin ağlaması
- evin önü
- kapının kilidi
(tamlayan / tamlanan)

✓ **Belirtisiz isim tamlaması:**

- baş ağrısı
- futbol sahası
- gece bekçisi
(tamlayan / tamlanan)

✓ **Zincirleme isim tamlaması:**

- kardeşimin cep telefonu
- annemin arkadaşının evi
- babamın iş çantası

SIFAT (ÖNAD)



Tanım: Adlardan önce gelerek onların özelliklerini gösteren ve adları sayı, soru, belgisizlik ve işaret yoluyla belirten sözcüklerdir.

A) Niteleme Sıfatları (Nasıl?)



Tanım: Arkasından gelen ismin rengini, kokusunu, biçimini, ayırıcı özelliklerini, kısaca onun nasıl olduğunu gösteren sıfatlardır.

- Büyük insan, iyi adam, kötü film, derin sular, büyük hayaller, pahalı araba, sevecen adam ...

B) Belirtme Sıfatları



Tanım: Arkasından gelen sözcükleri değişik şekillerde (sayı, soru, belirsizlik...) belirten sıfatlardır.

1. İşaret Sıfatları:

- Bu kitap kimin, biliyor musunuz?
- Şu kızı tanıdığımı eminim.
- O filmi ben de hiç görmedim ama izleyeceğim.

2. Soru Sıfatları:

- Hangi dershaneye kaç gün gidiyorsun?
- Düğünüze kaç ay kaldı?
- Nasıl kitaplardan hoşlanırsınız?

3. Belgisiz (Belirsizlik) Sıfatlar:


- Bütün öğrenciler dışarı çıktı.
- Başka arkadaşları da gelmiş.
- Her öğrenci sınavdan iyi not almak ister.
- Kimi yöneticiler işlerini ciddiye almıyor.

NOT

4. Sayı Sıfatları:


- Gelirken iki ekmek alın. (asıl sayı sıfatı)
- Her biriniz ikişer kitap okuyacaksınız. (üleştirme sayı sıfatı)
- Birinci sırada sen çıkacaksın sahneye. (sıra sayı sıfatı)
- Yarım ekmekle birkaç domates yeter bana. (kesir sayı sıfatı)
- İkiz çocukları oldu genç çiftin. (topluluk sayı sıfatı)

✓ Adlaşmış Sıfatlar:

 **Tanım:** Bir sözcük ancak başka bir ismin önüne gelirse sıfat olur. Bir sıfat tamlamasında eğer isim düşürülürse sıfat da tek başına sıfat olarak kalamayacağından tekrar ad görevine döner:


- Yaşlı insanlar huysuz olur biraz, idare edeceksiniz artık.
- Yaşlılar huysuz olur biraz, idare edeceksiniz artık.

✓ Sıfatlarda Pekiştirme:

 **Tanım:** Sıfatların anlamlarını güçlendirmek amacıyla pekiştirilmesidir:


- tertemiz sınıf, bembeyaz kıyafet, eğri büğrü yollar, pırlıl pırlıl gökyüzü, sıcak sıcak yemekler...

✓ Sıfatlarda Küçültme:


 **Tanım:** Sıfatlara "-cik, -cek, -ce, (-i)msi, (-i)mtrak" ekleri getirilerek anlamlarının daraltılmasıdır:

- büyücek oda (büyüğe yakın)
- yüksekçe bir bina (yükseğe yakın)
- mavimsi kazak (mavi gibi, maviye yakın)

ZARF (BELİRTEÇ)


 **Tanım:** Fiilleri, sıfatları, zarfları durum, zaman, yer-yön, miktar ve soru yoluyla etkileyen sözcüklerdir.

1. Durum Zarfları

 **Tanım:** Fiilleri "nitelik, kesinlik, olasılık, yineleme, yaklaşıklık..." gibi anlamlarla belirten zarflardır.

- O uçsuz bucaksız denizi yüzerek geçmiş.
- Onu asla terk etmeyeceğim, diyordu bana.
- Belki o da bizi düşünüyordur.
- Ben, hep sizi destekledim ama siz hiç anlamadınız bunu.

2. Zaman Zarfları

 **Tanım:** Fiillerin anlamını "zaman" bakımından sınırlandıran zarflardır.

- Bunları ona daha önce anlatmamıştım.
- Geceleyin güzel sohbetlerimiz olurdu sahilde.
- Akşam ona da bir yer ayırdık sofrada.
- Bugün bu işi bitireceğimiz umuyorum


3. Ölçü-Miktar Zarfları

 **Tanım:** Fiilleri "ölçü-miktar" bakımından sınırlandırır.

- Çok bilen çok yanılır, der büyüklerimiz.
- Plajda fazla güneşlendiği için yanmış.


4. Yer-Yön Zarfları

NOT

 **Tanım:** Fiilleri "yer, yön" bakımından belirtir.

- Aşağı tükürsek sakal, yukarı tükürsek bıyık.
- Misafirleri hemen yukarı çıkardık.
- Sınıfın kapısından içeri baktım.
- Biraz gezdikten sonra geri gelmiş.

5. Soru Zarfları

 **Tanım:** Fiilleri soru yoluyla açıklayan sözcüklerdir.

- Ne zaman bitecek bu yoğun iş hayatı?
- Neden bakıyorsunuz bana, aynalar?
- Bu kadar işi nasıl yetiştiriyorsunuz?
- Molanın bitmesine ne kadar kaldı?
- Niçin her işimiz bu kadar gecikiyor?



Tanım: İsmi yerini geçici olarak tutabilen, isim gibi kullanılabilen, isim soylu kelimelerle bazı eklere zamir denir.

- Ahmet'ten öğrendim → Ondan öğrendim
- Kitabı gördün mü? → Bunu gördün mü?
- Öğrenciler dışarı çıktı → Herkes dışarı çıktı.

1. Kişi Zamirleri

- Bu kitaplar da sizin olsun.
- Yeni çalışmaya başlayanlar senin gibi olamaz zaten.
- Akşamki toplantının raporunu ben yazdım.
- Elbiseleri buraya kendi getirdi.

2. İşaret Zamirleri

- Bu çok lezzetliymiş gerçekten.
- Onlar banyodaki dolaba konacak.
- Bunu bir de öğretmene soralım.
- Şu, çok güzel bir tablo.

3. Soru Zamirleri

- Bu kitabı sana kim aldı?
- Bu adam senden ne istiyor?
- Hangisini daha çok beğendin?
- Yolda kime rastlasam beğenirsiniz?
- Nereden gelip nereye gidiyoruz?

4. Belgisiz Zamirler

- Kimsenin sözünü dinlemiyor bu çocuk.
- Birçoğu, bu akşam gelemeyecek, biliyorum.
- İnsanların pek çoğu bu konuda bilinçsizdir.
- Hepsine benden selam söyle.
- Kimi tatlı peşinde kiminin tuzu yok.
- Başkalarını değil, biraz da kendini düşün.

5. "-ki" ilgi zamiri (ismin yerini tutan -ki)

- Orhan'ın puanına nazaran Hakan'inki daha yüksek.


(Hakan'ın puanı)

- Cemal'in defteri seninkinden daha düzenli.

(senin defterin)

NOT

EDAT (İLGEÇ)

 **Tanım:** Tek başına bir anlam taşımayan, kendinden önceki sözcükle birlikte kullanıldığında cümleye çeşitli anlamlar katan, başka sözcüklerle birleşerek sıfat, zarf öbekleri oluşturan sözcüklerdir:

- gibi, kadar, mi, sanki, için, ile, ancak, yalnız, -den dolayı, -den ötürü, -den beri, -mek üzere, -e karşın, -e doğru, -e değin, denli, diye, -den öte, -den sonra, -den önce...

- Yataktan kalktığı gibi dışarı fırladı. (hemen, o anda)
- Yağmur yağdığı için pikniğe gidemedik. (neden)
- Köye dolmuşla gidebilirsin. (araç)
- Konsere arkadaşım ile gittim. (birlikte)
- Sınav heyecanı ile kalemimi unuttum. (neden)
- Adana, cennet kadar güzel bir yerdir. (benzerlik)
- Zayıflıktan dolayı sık sık hastalanıyor. (neden)
- Denize karşı bir ev yaptırmış. (yön)
- Bilim adamlarına göre dünya yok oluyor. (görüş)
- Babanız İstanbul'dan döndü mü? (soru)
- Zevkime göre bir elbise arıyorum. (uygun)
- Geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin. (koşul)
- Eve doğru yürüyorum. (yön)
- Hemen eve dönelim, akşam olmak üzere. (yaklaşık)

BAĞLAÇ



Tanım: Tek başına anlamı olmayan, anlamca birbiriyle ilgili cümleleri, sözcükleri ve söz beklerini bağlamaya yarayan sözcüklerdir:

- açıkçası, ama, ancak, bile, çünkü, dahi, de, demek ki, fakat, gene, gerek...gerek(se), ha...ha, hâlbuki, hatta, hele, hem, hem de, hem...hem (de), ile, ise, ister...ister(se), kâh...kâh, kısacası, ki, lâkin, madem(ki), nasıl ki, ne var ki, ne yazık ki, ne...ne (de), nitekim, oysa, oysaki, öyle ki, öyleyse, üstelik, ve, veya, veyahut, ya da, ya...ya (da), yahut, yalnız, yeter ki, yine, yoksa, zira...

- Arkadaşlarını, akrabalarını ve köyünü çok özlemişti.
- Suna ile Neşe sinemaya gitti.
- Ya beni de götür ya sen de gitme.
- Hem çalışmıyor hem (de) söylüyorsun.
- Üç yıldır ne bir telefon açtı ne (de) bir mektup yazdı.
- Ailesi de arkadaşları da onu çok merak ettiler.
- Hızlı yürüdü ancak öndekilere yetişemedi.
- Yağmur yağıyor, evim ise çok uzakta. (bağlaç)
- Hep vefa gösterdi; ne yazık ki hatırlanmadı.
- Abisinin kalbini çok kırdı ama sonunda pişman oldu.
- Adam o kadar sarhoşmuş ki yerinden dahi kalkmamış.
- Bir şey biliyor ki konuşuyorum.
- Güzel ama çok güzel bir konuşma yaptı gecede.

UYAR!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....


.....

.....

.....

.....

FİİL (EYLEM)

 **Tanım:** Varlıkların, iş, oluş, hareket ve durumlarını zamana ve kişiye bağlı olarak karşılayan sözcüklere fiil denir. Fiiller sonlarına "-mek mak" mastar eki alır.

- gel- git- kok- sil- bağır- bekle- anla-

NOT

.....

.....


.....

.....

.....

.....

Fiilimsiler

 **Tanım:** Fiillerden türemiş olmakla birlikte bir fiil gibi çekimlenemeyen olumlu, olumsuz şekilleri yapılabilen ve cümlede isim, sıfat, zarf gibi görevlerde kullanılan sözcüklerdir.

1.

sabahları, şarkısını, değişik, aynı, kusur, üzüm, kuşlar, saatini, öğrenciler, padişahın, bölgenin, para, yağmur, parlak, insan, bozuk, çocukluk, kahramanlara, farklı ...

2.

bulunuyor, yapmıştı, kalmadı, başaramamışlar, vermiyor, kaçıştılar, gitti, gittiler, hissediyorsunuz, yakalamıştır, dinleyeceksin, izliyorum, gülüyordu, çalışıyoruz ...

3.

değerlendirmekten, çıkarabileceğini, yayımlamayı, sağlanmadıkça, doldurmak, olmayan, kırdığının, yiyen, gideceğimizi, söyleyerek, soyup, durmaksızın ...

1. Bir kişi hem hâkim hem de savcı olamaz.
2. Çalışıyordu ömür boyunca durup dinlenmeden.
3. Sen de bilirsin ki ben böyle şeylerden hoşlanmam.
4. Bugünkü hikâyelerin çoğunda bu anlatılan konular yok.
5. Brüt yaşam, doğumdan ölüme kadarki süredir.
6. Uzaklardan, çok uzaklardan geliyordu o güzel esinti.
7. Satıcı, tezgahdaki malları bağırarak satıyordu.
8. Suyun yüreği çarpıyordu akşamın hüznü veren saatlerinde.
9. Bu yörenin insanı bizim oralarinkine göre sıcakkanlı.
10. Hepimiz sonunda anladık ki tüm sözleri yalanmış.
11. Kitaptaki öykülerin bir kısmını beğenmedi eleştirmenler.
12. Misafir girmeyen kara çadırlar yıkılsın, der atalarımız.
13. Her akşam saatlerce yürüdüm ama fazla kilolarımdan kurtulamadım.
14. Gelinle damat düğünden sonra Antalya'ya gitti bir haftalığına.
15. Olanları bana anlatırsa ben de ona yardımcı olurum.
16. Sait Faik, öykülerinde gerçekçi bir çizgi yakalamıştır.
17. Bayramlaşmanın ardından sofralar kurulur, yemekler yenirdi.
18. Ekmeğini kendi yiyen insan, yükünü kendi kaldırır.
19. Okuma, sadece boş zaman etkinliği değildir.
20. Bu kitaptaki soruların tümü bir hafta içinde çözülecek.

Fiilimsi Türleri

1.

- Oğlum kitapları çok seviyor.
- Basketbol sağlıklı bir spordur.
- Onun sözlerini asla unutamam.

2.

- Çalışkan insan, dünyayı farklı gözle görür.
- Dost bir yüz aradım gece boyunca.
- Yeşil gözlerden zarar gelmez bana.

3.

- Bana doğru yavaşça yaklaştı.
- Öğrencileriyle tatlı tatlı konuşurdu her zaman.
- Adam on saat çalışıyor her gün.
- Yaşlı adam aralıksız soru soruyor.

1.

- Oğlum okumayı çok seviyor.
- Yürümek sağlıklı bir spordur.
- Onun gülüşünü asla unutamam.

2.

- Okuyan insan, dünyayı farklı gözle görür.
- Tanıdık bir yüz aradım gece boyunca.
- Gülen gözlerden zarar gelmez bana.

3.

- Bana doğru gülerek yaklaştı.
- Öğrencileriyle gülümseyerek konuşurdu her zaman.
- Adam durmaksızın çalışıyor her gün.
- Yaşlı adam ara vermeden soru soruyor.

UYAR!

“-me/-ma” eki olumsuzluk ekiyle fiilimsilerdeki “-me/-ma” karıştırılmamalıdır.

- Bu kadar fazla çalışma. (olumsuzluk eki)
- Çalışma kadar dinlenmek de gerek. (fiilimsi)

Kimi isim-fiiller, artık fiil özelliğini kaybederek nesne, yer, iş veya kavram adı olabilirler. Bu durumda artık isim-fiil olarak sayılmazlar:

- Kavrma, kızartma, dondurma, çakmak, yemek, ekmek, alışveriş, gösteriş, direniş...

FİİL ÇATILARI

Öznesine Göre

1

.....

.....

- Sıkıyı gördüğünde bütün işleri bana bırakıp kaçıyor.
- Rüzgâr yoldaki bütün ağaçları devirdi.

2

.....

.....

- Tüm konuklara tek tek telefon edildi.
- İhbar üzerine bütün yolcular dakikalarca arandı.

3

.....

.....

- Ayşe aynı karşısında saatlerce süslendi.
- Sesleri duyunca ben hemen bir köşeye saklandım.

4

.....

.....

- Çocuklar beni görünce kaçtılar.
- Onunla her sabah selamlaşırız.

Nesnesine Göre

1

.....

.....

- Yoksul bir çocuk, çöpten bir şeyler alıyordu.
- Kapıdaki adamlar sürekli seni soruyor.

2

.....

.....

- Bu soruya sınıftaki bütün öğrenciler güldü.
- Akşam olmadan hep beraber bizim eve geldik.

3

.....

.....

- Ben bu yemeği neredeyse bir hafta önce pişirdim.
- Boş kovaları hemen doldurdum.

4

.....

.....

- Annesine, mezuniyet için, güzel bir elbise diktirdi.
- Otobüste bu akşama benim için de bir yer ayırttı.


Fiillerde Anlam (Zaman) Kayması

NOT

 **Tanım:** Bir fiilin aldığı zaman ekinin farklı bir zamanı karşılmasıdır.


- Önümüzdeki hafta işten ayrılıyorum.
- Nasrettin Hoca eşeğine binip gidiyor
- Akşamları erkenden yatıyor.

Yardımcı fiiller

 **Tanım:** Bir isim ile "et-, ol-, kıl-, eyle, ..." fiillerinin birleştirilmesi yoluyla kurulan birleşik fiillerdir:

- yok olmak, göç etmek, kul olmak, mecbur olmak, son bulmak, hissetmek, terk etmek, fark etmek, affetmek...

Ek fiiller

 **Tanım:** Ek-fiiller "-idi, -imiş, -ise, -dir" ekleridir. Bu eklerin tek başına bir anlamı yoktur.

- Her akşam parka gidiyordu, (gidiyor idi)
- Akşam annemler bize gelecekti. (gelecek imiş)
- Olanları bize anlatırsa kendisi için de iyi olur. (anlatır ise)
- Murat yaşlarına göre oldukça başarılı bir öğrenci. (öğrencidir)

7. BÖLÜM: CÜMLE BİLGİSİ

Yüklemin yerine (öğe dizilişine) göre cümleler

Kurallı Cümle:

- Afrika'nın sömürgeleşmesi gayet kısa bir sürede oluşmuştur.
- Klasikler, edebiyatı edebiyat yapan gerçek değerlerdir.
- Önemli olan etkiyi aşmak, kendine özgü bir şiiire ulaşmaktır.

Devrik Cümle:

- Neden böyle düşman görürsünüz, yıllar yılı dost bildiğim aynalar?
- İki kapılı bir handa, gidiyorum gündüz gece.
- Gezer bağdan bağa, çoban çeşmesi.

Yüklemin türüne göre cümleler

İsim Cümlesi:

- Küçük beyinlere bir şeyler aşlamak daha zordur.
- Öykü, mecazlı anlatımlar yönünden yoğun bir kuruluşa sahip.

Fiiil Cümlesi:

- Bugün geldiğimiz yere başka bir gün arkadaşlarla geleceğiz.
- Yeni modeller üretmek için bilim adamları çalışıyor.

Yapısına göre cümleler

NOT

Basit Cümle:

- Adam, ekmeğ parası için, gece gündüz çalışıyor.
- Ankara - İstanbul uçağı yine gecikmeli kalkacakmış.
- Bu sorunun cevabını kimse bulamadı mı.
- Durumu müdür yardımcısına ayrıntılarıyla anlatmış.

Bileşik Cümle:

- Onu tanıdıkça daha çok seviyorum.
- Görevli memur, sen bu işe karışma, diye çıkıştı.
- Oraya bir daha gidersen karışmam.
- Şimdi çalışıyor olmalılar ki hiç sesleri çıkmıyor.

Sıralı Cümle:

- Tatillerde köye gider, bahçelerle ilgilenir.
- Her sabah gazete alıyor, öğlene kadar köşe yazılarını okuyor.
- Yukarı çıkarken merdivenleri asla kullanmaz, asansöre binerdi.
- Bayramlaşmanın ardından sofralar kurulur, yemekler yenirdi.
- Ekinler önce biçildi, sonra da büyük çuvallara dolduruldu.

Bağlı Cümle:

- Seni aradım çünkü önemli bir haberim var.
- Mademki sen de gelmeyecektin, niçin bana haber vermiyorsun?
- Ne konuyu biliyorsun ne de anlamaya çalışıyorsun.
- Müzik dinlemek istiyordu; ama buna zamanı yoktu.

CÜMLENİN ÖGELERİ

Yüklem

→ iş, oluş, hareket



Özne

→ işi yapan, olan

Ne, kim



Nesne

→ İşten etkilenen

Ne, kim (belirtisiz n.)
Neyi, kimi (belirtili n.)



Dolaylı Tümleç

→ işin yeri, yönü

Kime, kimde, kimden
Nereye, nerede, nereden
Neye, neyde, neyden



Zarf Tümleci

→ durum, zaman, miktar, ölçü

Ne zaman, nasıl,
ne kadar...



Edat Tümleci

→ araç, birliktelik

Ne ile, kim ile, nereye
doğru, kime göre
nereye kadar...

- Zaman onun için her zaman önemlidir.
- Bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak.
- Okumak, insan etkinliklerinin en faydalı olanıdır.
- Toprak her gün bin bir özenle süslenir.

- Beni en çok onun konuşmaları ilgilendirmişti.
- Çocukluğumun en güzel günleri bu köyde geçti.
- Adamın yeri göğü inleyen feryatları beni üzmüştü.
- Bu kitabı bana beş yıl önce babam almıştı.

- Kitaplığına en son çıkan yayınları almıştı.
- Törene katılan herkes onu tebrik etti.
- Babası ona yağşgününde bir bisiklet almış.
- Kapıda duran çocuklara şeker ikram ettik.

- Toplantıdan sonra içeriye bir grup genç gazeteci girdi.
- Karşındaki eski binanın birinci katında oturuyor.
- Kardeşinin yerinde şimdi o büyük bir keyifle çalışıyor.
- Okuldan çok geç çıkacağız yarın.

- Bugün bu dosyaya mutlaka göz atmalıyız.
- Zaman çok yavaş ilerliyor bu kasabada.
- Hava kararmadan bu işi bitirmeliyiz.
- Bu yemeği çok seviyor bizim çocuklar.

- Okan, buraya annesiyle gelecekmış yarın.
- Uçaklar, Avrupa'ya doğru yöneldi .
- Ona göre azimle çalışan her zaman kazanır.
- O gelinceye kadar bütün lüzumsuz işleri bitiririm.

8. BÖLÜM: ANLAM BİLGİSİ

SÖZCÜKTE ANLAM



Terim Anlam:

- Penaltı, basket, hakem, raket, korner, gol...
- Nota, orkestra, akort, solfej, oktav...
- Venüs, galaksi, uydu, gezegen...
- Kafiye, koşma, beyit, epik, gazel...

Somut Anlam:

- Hava, su, toprak, ağaç, deniz, bebek...

Soyut Anlam:

- Sevgi, umut, adalet, özgürlük, aşk...

NOT

Nicel Anlam:

- Geniş bahçeli bir ev aldı İstanbul'da ve emekli olunca oraya taşındı.
- Uzun bir moladan sonra yolcular tekrar araçlara bindiler.
- Yüksek bir maaşla yeni işine başladı.

Nitel Anlam:

- Onun babası çok geniş biridir, hiçbir şeye kolay kolay kızmaz.
- Uzun etme işte, bu iş bugün bitecek dedim sana.
- Yüksek hedeflere ulaşmak, çok fedakârlık gerektirir.

SÖZ SANATLARI

Somutlama:

- Ne yaptıysa da sonunda adaletin pençesine düştü.
- Gün geçtikçe insanların duyguları daha da paslanıyor.
- Aşk fırtınası insanın gözünü kör eder.

Dokundurma:

- Aferin, çok çalışmışsınız; hepiniz kaldınız
- Bu büyük yazarımız yine harika (!) eserler ortaya koyuyor.
- Senin gibi iyi dostum(!) varken...

Abartma (Mübalağa):

- Gözyaşım sel oldu, bayırları sildi süpürdü.
- Avuç içi kadar yere yirmi beş kişi oturduk.
- Senin için gök kubbeyi yerlere çalarım yar.

Kinaye (Değınmece):

- Her yokuşun bir inişı vardır.
- Bu yaşta o ağır yükü taşıyamaz o küçük çocuk.
- Yalnız taş duvar olmaz.
- Ayıkla pirincin taşını

NOT

Ad Aktarması (Mecaz-ı mürsel):

- Ellerim dolu arabayı sen açar mısın?
- Güneş batarken ufuktan bir yelken geçiyordu.
- Bütün mahalle bu olaya çok sevindi.
- Değerli kalemlerimizden birini daha yitirdik.

Dolaylama:

- kara elmas (kömür)
- sanat güneşi (Zeki Müren)
- delikli demir (tüfek)

Güzel Adlandırma:

- ölmek (rahmete kavuşmak)
- gömmek (toprağa vermek)
- cin (iyi saatte olsunlar)

Benzetme (Teşbih):

- Cennet kadar güzel bu yerde tatilini geçiriyor.
- Bebeğim beşiğinde melekler gibi uyuyor.
- Bu adam bir yılan gibidir; herkesi sokar.

Eğretileme (İstiare):

- Her yaz bu cennette tatil yaparım.
- Meleğim beşiğinde uyuyor.
- Bu adam herkesi sokar.

Kişileştirme:

- Güneş bugün bir başka gülümsüyor.
- Yaşlı otobüs, yokuşu homurdanarak çıkıyordu.
- Yazın güneşli günleri, bizi terk etti usulca.

Deyimler:

- Aba altından sopa göstermek, yüzü kızarmak, dil dökmek, göz atmak, etekleri tutuşmak...
- püf noktası, eli maşalı, kelle koltukta, iyi gün dostu, kara gün dostu...
- Vay canına! Yok canım! Hele şükür! Vay anasını! Hadi canım sen de! Bir ...ka yaramamak! Yuh çekmek! Hadi oradan! Vur abalya!
- Hangi rüzgâr attı? Hangi dağda kurt öldü?
- Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış.
- İğne atsan yere düşmez. İncir çekirdeğini dolduramaz.

Atasözleri:

- Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
- Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.
- Talihsiz hacıyı deve üstünde (Arafat'ta) yılan sokar.
- Kız beşikte, çeyiz sandıkta.
- Olsa ile bulsayı ekmişler, hiç bitmiş.
- Hamala semeri yük değildir
- Harman dövmek keçinin işi değil.
- Katıra "Baban kim?" demişler, "Dayım at." demiş.

İkilemeler:

- Ağır ağır, uslu uslu, yavaş yavaş...
- Takır tukur, şırıl şırıl, vah vah...
- Eş dost, doğru dürüst, ses seda...
- İleri geri, iyi kötü, er geç...
- Eciş bücüş, ıvır zıvır, abur cubur...
- Güle oynaya, yan yana, bata çıka, düşe kalka...

Pekiştirmeler:

- | | | | |
|----------------|-----------|----------------------|---------------|
| • sınımsıcak | • sıcacık | • sıcak mı sıcak | • pek sıcak |
| • masmavi | • büyükçe | • incelik de incelik | • çok güzel |
| • karmakarışık | • iyice | • çalışır da çalışır | • oldukça iyi |
| • sırlıklam | • hafifçe | | |
| • güpegündüz | • yavaşça | | |

NOT

Nesnel Anlatım Cümleleri: _____

- 1980'lerin ortasında UNESCO hazırladığı bir raporda, Türkçenin konuşan kişi bakımından dünyanın beşinci büyük dili olduğunu açıklamıştı.
- Kitapta 19 bilim insanının konuyu değişik bakışlardan, çeşitli boyutlarıyla inceleyen 21 yazısı yer alıyor.

İçerik Bildiren Cümleler (Ne anlatıyor?): _____

- Yazar, bu kitabında Türkiye'nin gündemini devamlı meşgul eden çözüm arayışlarının zorlukları, başarı ve başarısızlıklarını sunuyor.
- Evliliklerdeki sadakatsizliği ele alan bu romanında, kadın ve erkeklerden örnek karakterler de veriyor.

Üslup (Biçem) Bildiren Cümleler (Nasıl anlatıyor?): _____

- Anne babaların çocukları ile birlikte okuyabilecekleri, bilimsel bir yaklaşım ve açık bir dille hazırlanmış bir kitap çıktı piyasaya.
- Şiirlerindeki kapalı anlatımı gizemli bir hava verse de onu anlamamızı güçleştiriyor.

Doğrudan Aktarma Cümleleri



Tanım:

Söylenenlerin ilk ağızdan çıktığı şekliyle aktarılmasıdır:

- Bugün hava güzel, diyor.
- Seneca güzel söyler: "Öfke, çöken bir yapıya benzer, nereye düşse orayı da yıkar."

Dolaylı Aktarma Cümleleri



Tanım:

Söylenenlerin, aktaran kişinin ifadeleriyle (fakat anlamda değişiklik olmadan) aktarılmasıdır:

- Bugün havanın güzel olduğunu söylüyor.
- Seneca, öfkenin çöken bir yapıya benzediğini, neredeye düşerse orayı da yıkacağını söylüyor.

İlettiği Duygu ve Düşünceye Göre Cümleler

• Çelişki	• İkilem	• Gereklilik
• Amaç	• Sitem	• Varsayım
• Yakınma / Şikayet	• Beğeni	• Ön yargı
• Aşamalı durum	• Karşılaştırma	• Kararlılık
• Tanım	• Özlem	• Çıkarım
• Kararsızlık	• Öneri	• Sezgi / Tahmin
• Neden (gerekçe)	• Olasılık	• Koşul
• Saptama	• Pişmanlık	• Kanıksama

NOT

Cümlede Vurgu

Türkçenin cümle kurallarına göre vurgulanmak istenen öğeler yüklemün önüne getirilir:

1. Günümüz Türkçesinin en önemli sorunu, yabancı dillerin Türkçeyi olumsuz olarak etkilemesidir. (Karşılaştırma)
2. Tiyatro, insanın duyguların yansıtıldığı çok eski bir sahne sanatıdır. (.....)
3. Dünyadaki çevre kirliliği doğal hayatı tehdit edecek boyutlara ulaştı. (.....)
4. Yanıma gelip sorular sorması bu konuyla ilgilendiğini gösteriyor. (.....)
5. İnsanoğlu hep daha fazla kazanayım, diye çalışır. (.....)
6. O saate kadar bu işi belki bitiririz. (.....)
7. Belgeleri yarına kadar hazır etmelisin. (.....)
8. Ben, bu konuyu bir de başka insanların bakışıyla ele alırım derim. (.....)
9. Oraya gitsem oradakilerden hoşlanmıyorum, evde kalsam sıkılıyorum. (.....)
10. Ah, o gençlik yıllarımız... (.....)
11. İnsan her türlü zorluğun üstesinden gelir; yeter ki çalışsın. (.....)
12. Hem kazanacağım diyorsun hem de çalışmıyorsun. (.....)
13. Günlerce senden haber bekledim. (.....)
14. Bu hasta gitgide iyileşiyor. (.....)
15. Eninde sonunda bu sınavı kazanacağım. (.....)
16. Keşke bu sözleri ona hiç söylemeseydim. (.....)
17. Tiyatroya mı gitsem, sinemaya mı? (.....)
18. Diyelim ki sınavı kazandın, ya sonra? (.....)
19. Borç almayı biliyor ama ödemeye gelince ortalıkta görünmüyor. (.....)
20. Oyuncunun sahnedeki performansı gerçekten çok etkileyiciydi. (.....)
21. Bu çocuk hayatta okumaz. (.....)
22. Başlangıçta konuşma tarzı beni, çok rahatsız ediyordu ama zamanla alıştım.. (.....)
23. Bu olayın böyle sonuçlanacağını ben çok önceleri anlamıştım. (.....)
24. Bazı organizmalar, birbirine çok benzedikleri için, onları türlere ayırmak imkânsızdır. (.....)

- Murat, dün gece İstanbul'a uçakla gitti.
- Murat, dün gece uçakla İstanbul'a gitti.
- Dün gece uçakla İstanbul'a Murat gitti.
- İstanbul'a uçakla Murat dün gece gitti.

ANLATIM BİÇİMLERİ

Düşünceyi Geliştirme Yolları

- Tanımlama
- Karşılaştırma
- Benzetme
- Kişileştirme
- Soru sorma
- Terim kullanma
- Neden (gerekçe) belirtme
- Amaç belirtme
- Koşul belirtme
- İkilemelere yer verme
- Sayısal veri kullanma
- Örnekleme
- Tanık gösterme (Alıntı yapma)

<p>1.</p> <p>Bu sabah yırtık pırtık elbiseli iki çocuk kapımı çaldı. "Eski gazeteniz var mı bayan?" diye sordular. Çok işim vardı. Önce "Hayır!" demek istedim ama ayaklarına gözüm ilişince sustum. Ayaklarında eski sandaletler vardı ve ayakları su içindeydi. "İçeri girin de size kakao yapayım." dedim. Hiç konuşmuyorlardı. Islak ayakkabıları halıda, o masum halleri de ruhumda iz bırakmıştı.</p>	<p>2.</p> <p>Sabah hava açıldı ve pırl pırl bir güneş vardı. Gökyüzünde bir tek bulut dahi yoktu. Fakat soğuk bütün haşmeti ile sü-rüyordu. Misafirleri yolcu etmek için gelen köylülerin tepelediği karların ince iniltileri ortalığı kaplamıştı. Köy meydanında bir grup insan kalın giysiler içinde bekliyordu.</p>
<p>3.</p> <p>Tiyatro, insanın duygularını rahatça ifade edebildiği çok eski bir sahne sanatıdır. Tiyatro, dersliği olmayan bir öğretim kurumudur aynı zamanda. Tarihte nerdeyse bütün toplumlar tiyatroya değer vermişler, tiyatro mekânları inşa etmişlerdir. Bazıları ise tiyatro gösterileri için binlerce kişilik tiyatrolar kurmuşlardır. Eski Yunan ve Roma'da, Efes'te bunların en büyüklerini görmek mümkündür.</p>	<p>4.</p> <p>İnsanlar, okudukları sürece sürü muamelesi görmekten kurtulacaklardır. Ben okumaya vakit bulamıyorum, demek sadece bizim toplumumuza özgü bir durumdur. Eğitim ve kültürde ileri gitmiş bütün ülkelerde okumak herhangi bir yere ve zamana sıkıştırılmış bir iş değildir. Batı'da lise düzeyinde bir kişi 1000 civarında kelime ile konuşurken ülkemizde bu rakam lisans düzeyinde 300-350'lere düşmektedir. Çiçero, insanın bildiği kelime kadar düşüneceğini söylemiştir. Bu durumda ne kadar düşünebildiğimiz de tartışılabilir mi?</p>

Anlatım Nitelikleri

Özgünlük: Sıra dışı, farklı, kendine has, orijinal

Özlülük (Yoğunluk): Az sözle çok şey anlatma

Yalınlık (Sadelik) : Süsten uzak, gösterişsiz

Akıcılık: Duraksamaya, kopmaya yer vermeme

Sürükleyicilik: İlgiyi canlı tutan anlatım

Açıklık: Anlaşılır, net, farklı yorumlara kapalı anlatım

Duruluk: Gereksiz sözcük barındırmayan anlatım

Etkileycilik: Okurda iz bırakan anlatım